

УДК 37(09) (438)

Козир Маргарита Валентинівна

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри теорії та історії педагогіки

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

m.kozyr@kubg.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Анотація. У статті зроблено спробу дослідити оптимальні шляхи вирішення проблеми формування інформаційної компетентності сучасного менеджера в галузі освіти; теоретично висвітлено особливості процесу формування інформаційної компетентності як пріоритету успішного менеджменту у сучасному інформаційному середовищі.

Ключові слова: інформація; інформаційна компетентність; керівник; лідер; менеджер; управлінські рішення.

Постановка проблеми. У сучасних умовах на зміну адміністратору приходять демократ, на зміну технократу – підприємець, який володіє господарським, економічним розрахунком у процесі прийняття управлінських рішень. У керівника мають бути сформовані ті якості, які диктує час, бо відповідно до нових соціальних завдань зростають вимоги до змісту і характеру управлінської діяльності керівників освітніх установ, якості та ефективності освітнього процесу.

У зв'язку з цим удосконалення системи управління нерозривно пов'язане з оволодінням усіма керівниками демократичним стилем керівництва, який ґрунтується на ретельному вивченні стану справ, виявленні того, які форми і методи управління найбільш ефективні, а які застарілі і не відповідають сучасним вимогам. Цей стиль вимагає розвинутої здатності до педагогічного аналізу, об'єктивності в оцінці досягнутих результатів, уміння творчо підходити до вироблення і прийняття необхідних рішень, а також певних знань і умінь знаходити, обробляти, трансформувати, передавати і зберігати інформацію. Таким чином, актуальною є проблема формування інформаційної компетентності управлінця як пріоритету успішного менеджменту у сучасному освітньому просторі.

Метою даної статті є теоретичне висвітлення особливостей процесу формування інформаційної компетентності викладача як першооснови педагогічного менеджменту у сучасному освітньому просторі. **Завдання** статті полягають у дослідженні оптимальних шляхів вирішення проблеми формування інформаційної компетентності сучасного викладача.

Аналіз останніх досліджень. Науковці і практики докладають значних зусиль для розв'язання цього завдання. Аналіз вітчизняної і зарубіжної літератури, дисертаційних досліджень та освітньої практики доводить, що увага до управління в освітній галузі постійно зростає. Це знайшло відображення у працях В. Афанасьєва, Є. Березняка, В. Бондаря, Л. Даниленко, Г. Дмитренка, Г. Єльнікової, В. Зверєвої, Л. Калініної, Л. Карамушки, Н. Коломенського, Ю. Конаржевського, В. Лугового, В. Маслова, В. Пікельної, М. Поташника, В. Сухомлинського щодо питань з теорії управління освітніми системами; Ю. Бабанського, Н. Гузій, І. Зязюна, В. Кан-Каліка, Н. Кузьминої, Ю. Кулюткіна, В. Семиченко, В. Сластьоніна, М. Сметанського – з питань теорії педагогічної діяльності; І. Булах, В. Безпалька, С. Болтівця, С. Гончаренка, О. Ляшенка, Т. Лукіної, А. Підласого – з питань теоретичних засад оцінювання професійної компетентності педагогічних працівників.

Дослідженням у галузі інформаційної компетентності присвячені роботи О. Буйницької, Ю. Зубова, Н. Насирової, В. Фокєєва та інших. Ряд учених розглядає інформаційну компетентність як складову професійної компетентності. Так О. Буйницька визначає етапи формування інформаційної компетентності під час роботи з інформацією: ознайомлення: визначення кількості інформації з проблеми та можливість її опрацювання; репродукція: вивчення масиву інформації з проблеми, її накопичення; перетворення: критичне осмислення масиву інформації (порівняння фрагментів із різних джерел однієї тематики, визначення їх достовірності); вилучення робочої інформації та її узагальнення; творчий етап: створення власного інтелектуального продукту на основі отриманої та перетвореної інформації (формулювання гіпотез, їх перевірка і доведення, створення власних теорій, написання творчих робіт, художніх творів). [1]

Виходячи з цього пропонуємо розрізняти наступні *види* інформаційної компетентності учнів: *елементарна* (засвоєння на початковому рівні необхідної навчальної інформації, яке потребує обов'язкового вдосконалення на наступному рівні); *базова* (володіння оптимальним обсягом інформації, необхідним для засвоєння основного навчального змісту; уміння критично осмислювати масиви інформації; порівнювати фрагменти з різних джерел з однієї тематики й визначати їх достовірність; вилучати інформацію, потрібну для роботи, й узагальнювати її); *творча* (створення власного інтелектуального продукту на основі отриманої та перетвореної інформації).

Виклад основного матеріалу. Формування інформаційної компетентності, перш за все, припускає формування універсальних навичок мислення і вирішення управлінських задач. До них відносяться «уміння спостерігати і робити логічні висновки, використовувати різні знакові системи і абстрактні моделі, аналізувати ситуацію з різних точок зору, розуміти загальний контекст і приховане значення висловів, неухильно самостійно працювати над підвищенням власної компетентності в цій сфері». [3]

Керівник має володіти такими інформаційними здібностями, діловими і особистісними якостями, які допоможуть йому успішно вирішувати проблеми будь-якої складності і в будь-якому підрозділі. Компетентність – одна з важливих вимог, яка висувається до керівника. Рівень компетентності визначається його особистими якостями, кваліфікацією (знання, досвід), які дозволяють йому брати участь в прийнятті управлінських рішень. Щодо професійної компетентності молодого керівника, то сюди ми включаємо загальний світогляд, високу культуру; професійне знання психолого-педагогічних наук, зокрема теорії управління, наукових основ управління, педагогічної етики; здатність реалізувати свої знання на практиці, володіти методами досліджень (соціологічних, психологічних, педагогічних), уміння збирати, опрацьовувати й правильно передавати інформацію.

У спеціальній літературі можна зустріти особливий показник виміру обсягу наявних знань у керівників. Існує також спосіб виміру рівня організації знань, підсумковий показник якого є відношенням знань, що використовуються на

практиці, до їх загального обсягу. Однак вказати при цьому точні межі нелегко, тому що у кожного керівника практичні потреби використання інформації можуть бути неоднаковими. Крім того, керівник виконує різні види робіт, а це потребує володіння інформацією різного обсягу і якості, бо не вся інформація має прикладний характер. Практика свідчить, що успішно працювати керівником може людина, у якої реалізовані знання становлять приблизно 50% від загального обсягу, за умови вищої освіти. [5]

У нашому дослідженні ми розглядаємо керівника-управлінця перш за все як інформаційного лідера. Свого часу Натан Ротшильд зауважував: «Хто володіє інформацією, той володіє світом». Ральф Стогділ та Річард Манн намагалися згрупувати всі виявлені раніше лідерські якості. Стогділ дійшов висновку, що в основному п'ять якостей характеризують лідера, а саме: розум та інтелектуальні можливості; упевненість у собі; активність та енергійність; знання справи; вище становище над іншими.

Найцікавішим був результат досліджень американського консультанта Уорена Беніса, який визначив такі групи лідерських якостей: управління увагою, значенням, довірою та собою. У. Беніс пропонує лідерам ділитися владою в організації для створення інформаційного середовища, у якому люди відчують значимість та важливість того, що вони роблять. [7]

Згідно з теорією лідерських якостей (теорія великих людей), найкращі керівники мають певний перелік особистісних якостей, які є загальними для всіх (чесність, високий рівень інтелекту, знання, вражаюча зовнішність, ініціативність, дисциплінованість, високий рівень впевненості у собі, здоровий глузд, мудрість). Разом із тим немає певної думки щодо набору якостей, які мають бути притаманні справжньому лідеру у сучасному освітньому просторі. Оскільки не існує такого набору якостей, то й ефективність керівництва є ситуаційною, хоча особисті якості керівника мають важливе значення в управлінні людьми.

Поняття «інформаційне лідерство» – це не харизма й уміння надихати, а набір умінь, навичок і якостей, які необхідні для того, щоб керівники різних рівнів могли успішно виконувати свою роботу й орієнтуватися в інформаційному просторі.

Підготовка інформаційно-компетентних менеджерів у галузі освіти наразі є необхідною як повітря. У повній відповідності до законів сучасного ринку послуг попит породжує пропозицію. На сьогодні немає жодного вишу, який би не готував менеджерів. Але тільки деякі з них створюють умови для особистого самовираження майбутніх інформаційно-компетентних менеджерів, виявлення та розвитку в них якостей, що необхідні для правильного та ефективного керування будь-якою організацією в інформаційному освітньому просторі.

Однак, щоб отримати менеджера, здатного діяти і реагувати на внутрішні та зовнішні імпульси, що виникають у сфері його діяльності, потрібно формувати й розвивати людей, а не тільки технічно їх підготовлювати. Тому на цьому етапі пропонуємо розмежування понять «інформаційна» і «комп'ютерна» компетентність, адже менеджер майбутнього – це той, хто володіє інформацією, вільно приймає управлінські рішення та відповідає за них, виявляє якості лідера, включаючи природний талант до мотивації та переконання свого оточення, має здібності до запобігання конфліктам, а не просто володіє комп'ютером.

Висновки. Таким чином, організація мислення керівника-лідера повинна допомогти зрозуміти, де краще використовувати власні знання, здібності, а до вирішення яких проблем варто залучати інших працівників управління чи спеціалістів (завуч, голова методичного об'єднання, голова профспілки тощо). Виходячи з трактування науковцями поняття «інформаційної компетентності» як складного індивідуально-психологічного утворення на основі інтеграції теоретичних знань, наголошуємо на актуальності проблеми формування інформаційної компетентності сучасного викладача – першооснови педагогічного менеджменту у сучасному освітньому просторі: здобуття нової грамотності, до складу якої входять уміння активної самостійної обробки інформації, прийняття принципово нових управлінських рішень у непередбачених ситуаціях із використанням технологічних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. – К., 2012. – 240 с.

2. Даниленко Л.І., Карамушка Л.М. Освітній менеджмент / Л.І. Даниленко, Л.М. Карамушка. — К.: Шкільний світ, 2003р.
3. Дерлоу Д. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень. — К.: Наукова думка, 2000.
4. Коломийський Н.Л. Психологія педагогічного менеджменту: навч. посіб. / Н.Л. Коломийський. - К. : МАУП, 1996. - 176 с.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. — К.: «К.І.С.», 2004. — 112 с.
6. Peter Klimek, Rudolf Hanel, Stefan Thurner. Parkinson's Law quantified: three investigations on bureaucratic inefficiency. — 2008. — <http://arxiv.org/abs/0808.1684v1>
7. Peter M. Senge. The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. — Doubleday/Currency, 1990 — 424 p.

Рецензент

Паламарчук Л. Б. — д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2016

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Козырь Маргарита Валентиновна

кандидат педагогических наук, доцент
кафедры теории и истории педагогики
Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев
m.kozyr@kubg.edu.ua

Аннотация. В статье сделана попытка исследовать оптимальные пути решения проблемы формирования информационной компетентности современного менеджера в области образования; теоретически освещены особенности процесса формирования информационной компетентности как приоритета успешного менеджмента в современной информационной среде.

Ключевые слова: информация; информационная компетентность; руководитель; лидер; менеджер; управленческие решения.

FORMATION OF INFORMATION COMPETENCE OF THE TEACHER AS A PART OF EDUCATIONAL MANAGEMENT

Margarita V. Kozyr

PhD, Associate Professor
Department of Theory and History of Pedagogy
Borys Grinchenko Kyiv University, m. Kyiv
m.kozyr@kubg.edu.ua

Anotation. The article attempts to explore the best solutions to the problem of formation of information competence of the modern manager in education; theoretically the peculiarities of the process of formation of information competence as a priority for successful management in modern information environment.

Key words: information; information competence; leader; manager; management decisions.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Buynytska A.P. Informatsyni technology and technical training. K., 2012. – 240 p. /Buynyts'ka O.P. Informatsyni tekhnolohiyi ta tekhnichni zasoby navchannya. – K., 2012. – 240 p.
2. Danilenko L.I., Karamushka L.M. Knowledge management / L.I. Danilenko, L.M. Karamushka. – K. : School World, 2003./ Danylenko L.I., Karamushka L.M. Osvitniy menedzhment / L.I. Danylenko, L.M. Karamushka. — K.: Shkil'nyy svit, 2003 p.
3. Derlou D. Key management decisions. Technology decisions. – K. : Naukova Dumka, 2000./ Derlou D. Klyuchovi upravlins'ki rishennya. Tekhnolohiya pryynyattya rishen'. — K.: Naukova dumka, 2000.
4. Kolomiysky N.L. Psychology Pedagogical management: teach. guidances. / N.L. Kolomiysky. – K.: AIDP, 1996. – 176 p./ Kolomyys'ky N.L. Psykholohiya pedahohichnoho menedzhmentu : navch. posib. / N.L. Kolomyys'ky. - K. : MAUP, 1996. - 176 p.
5. Competence approach in modern education: international experience and Ukrainian prospects Library of Educational Policy / Under total. Ed. O.V. Ovcharuk. – K. : "KIS", 2004. – 112 p./ Kompetentnisnyy pidkhid u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy: Biblioteka z osvith'oyi polityky / Pid zah. red. O.V. Ovcharuk. – K.: «K.I.S.», 2004. – 112 s.
6. Peter Klimek, Rudolf Hanel, Stefan Thurner. Parkinson's Law quantified: three investigations on bureaucratic inefficiency. – 2008. – <http://arxiv.org/abs/0808.1684v1>
7. Peter M. Senge. The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. – Doubleday / Currency, 1990. – 424 p.